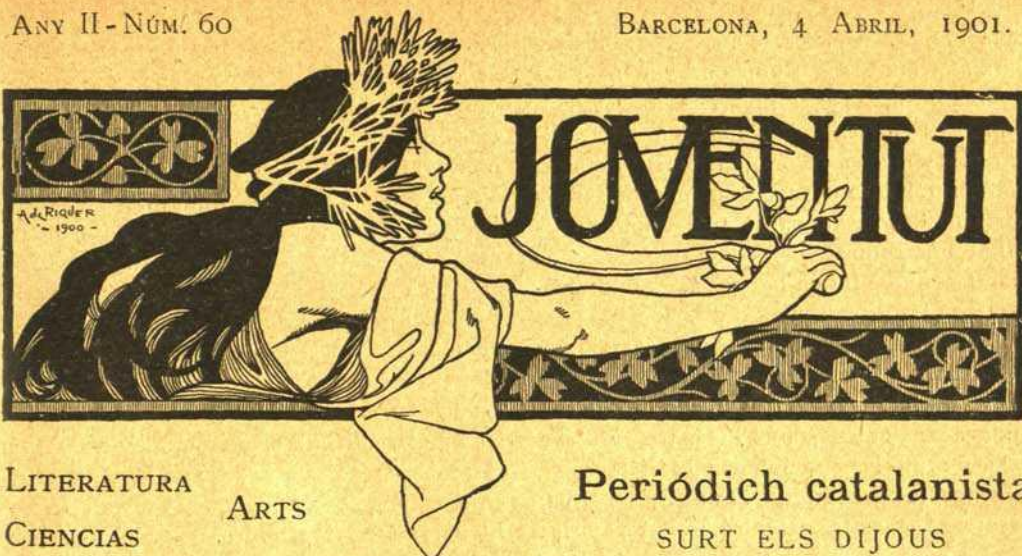

LITERATURA
CIENCIAS

ARTS

Periódich catalanista
SURT ELS DIJOUS

REDACCIÓ Y ADMINISTRACIÓ:

Plassa del Teatre, 6, entressol.

NÚMERO CORRENT. 20 CÉNTIMS

» ATRASSAT, AB FOLLETINS. . . 40 »

» » SENSE FOLLETINS. 25 »

SUMARI:

Una tragedia grega sobre la Passió de Crist, per Salvador Vilaregut. — Lo Misteri del Hort, per Antón Busquets y Punset. — «Le Cloître», per G. Zanné. — L'art a Catalunya, per Sebastià Junyent. — Teatres, per Emili Tintorer. — De las memorias d'un suïcida, per Rafel Folch y Capdevila. — Memento, per Joan de la Creu Palmarola. — «*», per Joseph Martí y Folguera. — Llibres rebuts, per Oriol Martí. — La Patria, per Joan Mercader y Vives. — Novas.

FOLLETÍ:

AYRES DEL MONTSENY, per Mossén Jacinto Verdager. Plech 13.
QUAN ENS DESPERTAREM D'ENTRE'LS MORTS..., per Enrich Ibsen. Traducció catalana. Plech 13.

UNA TRAGEDIA GREGA SOBRE LA PASSIÓ DE CRIST

Els primers sigles del Cristianisme ofereixen un encant especial que seduïeix y esvera. Una antítesis profunda ho informa tot, una barreja monstruosa d'elements antagònics y d'ideals diametralment oposats, capgira fortament la civilització greco-romana. La religió de Crist sura per tots indrets, malgrat las persecucions sufertas, y apoderantse poch a poch de las conciències, floreix en ple Paganisme. No hi fa pas res qu'en els turons hi resplandeixin las Acròpolis de marbre: no hi fa pas res que'ls deus olim-

pichs retallin encara sos blanchs contorns demunt del cel blau d'Atenas: al costat mateix de las frondositats sagradas que clouhen el temple de Venus Afrodita, dringan festosament las campanas de la Bassilica. El fum dels sacrificis se barreja ab la boyra qu'exhalan els incensers. Las estatuas dels diòscurs Càstor y Polux las pren el poble per imatges de Sant Cosme y Sant Damià. Els esculptors vesteïxen el cos de marbre de Prometeu, nimban son cap ab una petita creu lluminosa, y l'héroic d'Eskil se trasforma en Jesucrist y es venerat demunt dels altars.

El César arriba triomfador de las Galias y de la Germania ab la pompa y l'esclat d'Agamemnon tornant de Troya; mes dintre de tot aquest ropatge clàssich, dintre de tota aquesta serenitat homérica, s'hi remou quelcòm dolcíssim, hi guspireja ja l'ànima del creyent, del cristià que prega. Per un cantó, las heretjias esclatan furiosas en el si de la Iglesia tot just nada, l'arrianisme esvalota'ls concilis, y las discussions teològicas son ofegadas per la cridoria dels sectaris y per las llansas del pretorians; per l'altre las multitudes fanáticas arrencan las estatuas de las deesas de llurs pedestals, y afolladas de vergonya devant de sa nuesa divina, las parteïxen a colps de martell y las esmicolan.

La idea cristiana ha penetrat ja en l'ànima

dels homes. Aquests, com que viuen encara aferrats a sas tradicions paganes, las quals informan per complert sa vida, sas costums, sos gustos, sas aficions, son art, sa literatura y fins sa religió, la portan ja dintre, però barrejada monstruosament, entafurada com una llevor exòtica; lo que dona per resultat una confusió espantosa que's posa de manifest sobre tot en la poesia, en la dramàtica y en las arts plàstiques.

Charles Magnin diu molt encertadament, en sa magnífica obra *Origines du théâtre moderne*, que al mateix temps que la Iglesia fulminava anatemas contra'l Teatre, imitava pel seu cantó las cerimonias y'ls diàlechs de las tragedias gregas, instituint tot un ritual basat en la plástica escènica, sovintejant las professons y las traslacions de reliquias, y component els oficis, que al cap d'avall no son més que veritables dramas. Per exemple, las cerimonias del *Pessebre* (*Præsepe*), de la *Estrella* y dels *Tres Reys*, del *Sepulcre* y de las *Tres Marias*, eran representacions dramàtiques que's donavan respectivament per Nadal, per la Epifania y per Pasqua florida. En aquesta última las tres santas donas estavan representadas per tres canonjes ab el cap cubert d'un vel, *ad similitudinem mulierum* com diu el ritual.

La tragedia grega titulada: *La Passió de Crist*, ó *Crist patint*, atribuhida per molts á Sant Gregori Nazianzé, y per altres á autor anònim, es ja tot'una obra dramàtica, en el rigorós sentit de la paraula. Fou escrita en el sigle iv, baix el patró de las tragedias d'Eurípides, però ab tanta *fidelitat* envers el model, que s'hi troban trossos sencers, quasi copiats de fragments del *Hipòlit* y de la *Medea*, y fins del *Edip Rey*, de Sófocles.

El crítich francès Emili Deschanel ha fet un estudi acabadíssim d'aquesta obra especial qu'enclou totas las condicions antitéticas del temps en que vegé la llum, y qu'hem apuntat lleugerament com característiques dels primers passos del Cristianisme esdevingut religió oficial. La barreja monstruosa de que parlavam esparvera y encisa en aquesta tragedia. Sembla una Venus fidiaca vestida de Dolorosa.

Els personatjes principals son: Jesús, la Verge Maria (quasi bé es la protagonista; el seu paper consta de 1.200 versos), Joseph,

Nicodemus, Theólogos (aquest personatge, segons Deschanel, es Sant Joan), y un jove deixeble. Hi há també, com en las tragedias clàssicas, el chor, compost de donas. Comensa ab un prólech, y la exposició la fa la Verge Maria en una tirada llarguissima, planyentse de la desgracia de la humanitat, que necessita, pera sortir neta de culpas, de la sanch d'un redemptor. La Verge Maria parla del mateix modo que Medea en la tragedia d'Eurípides, y al fer tota una pila de observacions antitéticas sobre sa virginitat esdevinguda feconda, diu las mateixas paraulas que Hipòlit, fill de Teseu, al confessar sa castedat devant de la estatua d'Afrodita, y en la escena ab la Dida, en la tragedia *Hipòlit* del mateix Eurípides. El contrast, vist desde'l nostre punt de mira, no pot ésser més brutal; però cal confessarho: malgrat la desnaturalisació monstruosa, ben propia d'aquell temps, té certa poesia que seduheix al aficionat, donchs es un reflex sincer de tota una época.

El chor li fa saber que la multitut corra cap á Jerusalem, y que son fill está condemnat á mort. Arriba un missatjer, anunciant que Jesús ha sigut trahit per sos dexebls; explica tota la escena del hort de Gethsemani, y en ella l'autor hi barreja conceptes del Evangeli ab termes politeistas, y ab altissonancia trágica prediu el suïcidi de Judas y exalta la doctrina del fill de Maria. Aquesta, en un parlament llarguissim, diu que vol corre al costat de son fill. El chor s'hi oposa. Un altre missatjer conta tots els tràmits de la condemna de Jesús. La Verge emplea metàforas bellissimas, però completament fora de lloch, y llensa crits de dolor al veure al lluny com arrossegan y empenyen al seu fill encadenat. Ella vol anarhi, mes el chor la reté. Alashoras torna á planyers de sa virginitat tornada feconda, en un estil que recorda las antitesis d'Edip y de Yocasta en la tragedia *Edip Rey*, de Sófocles, sobre llur himeneu incestuós; y acaba explicant á n'el chor el pecat original qu'ha fet la redempció necessaria, y li anuncia la resurrecció. Un tercer missatjer porta la nova de que Jesús ja es clavat en creu y agonitzant. La escena's transforma, apareixent la cima del Calvari.

Jesús, despres d'haver probat d'aconsolar á sa mare, expira; Sant Joan, ó Theólogos,

estreny á Maria en sos brassos; un soldat feix á Jesús en un costat, y devant del miracle de la sanch que brolla, se converteix. Després de tota la escena del devallament de la creu y del enterro de Jesús, y un cop lluny la fúnebre professó, quedan sols Joseph (sens dubte 'l d'Arimatea) y Thèologos, y en un diálech molt llarch, profetisan el càstich y la dispersió dels juheus. Torna á transformar-se la escena, y'ns presenta una cova fonda, en la que hi há obert el sepulcre de Jesús. Las santas donas arriban pera embalsamar el cos: però la tomba es buyda. Tot de cop sedressa devant d'ellas un àngel resplendent, vestit de blanch, diéntlashi que Jesucrist ha ressucitat. L'espectre lluminós de Crist apareix alashoras, y las hi prega que vagin á escampar sa doctrina per tot el món. Un cop fosa la visió, y després d'haversen anat las santas donas, hi há una escena en la que'ls soldats del Pretori arriban ab Pons Pilat y li diuhen, demostrantli palpablement, que'l cos de Jesús ha sigut robat.

Al final apareix Jesucrist voltat de sos deixebles, avans de marxar aquestos á predicar la bona nova per tots els indrets de la terra. La tragedia's clou ab una llarga pregaria á Jesucrist y á la Verge Maria.

Tal es—diu Deschanel— aquest drama especial que conté alguns passatjes bellissims, entre molts d'excessivament llarchs y de poch mèrit. Sobre tot en sa segona part, tira més á un *misteri*, destinat potser á una semi-representació, ó més ben dit recitació, sense posat d'escena, ó qui sab si á la sola lectura en algún col·legi cristià ó en algún cenobi. Els versos sols que l'autor posa en boca de la Verge Maria son capassos de destrossar els pulmons del monjó més robust.

De totas maneres, y fins prescindint de son major ó menor mèrit literari, la tragedia en qüestió resulta un document històric de gran valua, que ve á demostrar la barreja d'elements antagònichs que informavan las creacions artísticas dels primers sigles del Cristianisme.

SALVADOR VILAREGUI.

LO MISTERI DEL HORT

S'agenolla, y mentres ora
reb lo cálzer de dolor;
primer glop que n'assabora;
no pot més lo Redemptor.

Jesucrist ja es á la vora
de la mar de la passió;
ja de l'ona que'l devora
sent la furia y l'amargó.

VERDAGUER.

Els Apóstols s'han dormit—al dessota l'olivera...

S'han dormit, y'l bon Jesús
amorosit se'ls contempla.
Prou els deya: —No dormíu,
que aquesta nit m'han de pendre,
y'm veuréu com un anyell
al endúrsel de la pleta.
El traydor ja m'ha venut,
tingáu l'ànima desperta,
que'l petó que'm donará
temps há que'l meu cor enfela.
No dormíu, que cal vetllar:

s'atansa ma hora darrerera! ..—

Els Apóstols van dormint—al dessota l'olivera

—Pare meu, Pare estimat:

lluny de mi'l cálzer de pena!—

Y aygua y sanch vessa son front,
son front que l'amor encela.

—Fassas vostra voluntat

que també será la meva...

Pare meu, vindrá'l traydor...

No puch més!. Fills desperteuse!

Tot el cálzer so apurat

y tant y tant que amargueja!—

L'ha apurat fins al bell fons
y l'Infern vensut bruela.

Al punt qu'ells s'han desvetllat,

ja'l veuhen entre cadenas,

cadenas que fon l'amor

d'Ell, qu'es Rey de Cel y terra.

Vetllém nosaltres també —que als peus l'abím ens negreja.

ANTÓN BUSQUETS Y PUNSET.

«LE CLOITRE»

L'Emile Verhaeren es el poeta d'imaginació esplèndida y barbre, que contempla la natura deformada pel reflex interior que d'ella's produheix en la seva ànima, enlluernada per coloracions violentíssimes—rojas de sanch, negras, dauradas,—per emocions refinadas y subtils. De tots els moderns, en Verhaeren es potser el poeta qu'ha trobat més felisment un aspecte nou en l'interior humà y en el món exterior; el poeta qu'ha expressat ab més fidelitat els estats inquiets, alucinats y neguitosos dels esperits malaltissos, que per un contrast incompreensible percebeixen en lo que'ls rodeja, ademés d'un abultament extraordinari de las formas y d'un relleu enorme de las linias, una deformació total de la veritable apariència. Altras voltas canta ab un realisme cru y'n's sorprèn ab la pasmosa veritat de las sevas descripcions, que per aixó may deixan d'ésser poètiques y vibrants. Y devegadas ens fa sufrir ab desitjos monstruosos de boig, ab somnis de mortificació horrorosa, de torturas y de martiris; però també's calma de tant en tant la febre del seu esperit; y alashoras las engunias del poeta's resolen en una aspiració infinida y suau envers la mort—sobre quadros cuberts serenament dels encisos de la tardor, riquíssima de colors, de música y de perfums—somniaient que la seva vida, inflada de sava, 's desvaneix dessota un cel omplenat de «porpras y de rius vermells», mentres la lluna «s'aixeca espessa, inmensa y roja, y sembla un bell fruyt madur obert plascévolament.» (*Mourir. Les Soirs*).

En Verhaeren sent extraordinariament las impresions complexas de las enormes ciutats. Aquesta impressió's reflexa á través de las *Villes tentaculaires*, dels *Soirs* y dels *Flambeaux noirs*. Sent també las perspectives extranyament endoladas dels camps, la tétrica existència del claustre, y la seva imaginació sobreexcitada divaga sovint per un món d'imatjes y de mals somnis, ahont el pensament vacila, dominat per una bellesa brutal y sagnanta.

Heus aquí un fragment del *Antich Amor*: heus aquí fins ahont arriba la forsa imaginativa del poeta:

Dans le jardin, où des lions mélancoliques
Traînent le char du vieil amour,
mes yeux ont allumé leurs braises sur la tour
et regardent, mélancoliques,
traîner le char du vieil amour.
Des chapelets de seins enguirlandent le bord
des seins de reine, où sont plantés des couteaux d'or.
Le sourire des Omphales, qui plus ne bouge,
et les yeux de Méduse ornent le timon rouge.
Sur de noirs piédestaux voilés, des torses nus,
les bras coupés, disent qui fut jadis Venus.
Et par les crins, à l'arrière, traînée,
saigne la tête atrocement glanée
d'Herodiade.

No sabem si *Le Cloître* té ó no té condicions teatrals: sembla que á Paris la impressió que va produhir sobre la escena no fou massa intensa. En cambi hi trobém un drama hermosíssim y real de consciencia, una lluyta trágica d'ànimas: hi trobém un humanisme profund y verdader, y una acció senzilla, clara y lògica, nua de simbolismes y d'incidentes exteriors, d'una admirable sobrietat, que va recta al seu fi sense deturarse may. L'autor ens fa visible la evolució d'un esperit superb y alhora mistich, torturat pel remordiment d'un crim, fins arribar á la destrucció de la seva voluntat y de las sevas passions.

Peró s'observa en el Verhaeren dramaturch una complerta modificació del Verhaeren poeta. La imaginació febrosa d'aquest, transformant l'aspecte del món, transformant las impresions dels objectes y'ls llurs colors característichs, devé, en el dramaturch, més reposada y tranquila, resolentse l'amplificada descripció poètica en un diàlech nirviós y concentrat. El drama d'en Verhaeren es, en aquest concepte, ben diferent dels d'en Mæterlinck, superantlos en concisió dramática y en realitat, però resultantlos inferior en bellesa, profunditat y sentiment poètic.

L'Emile Verhaeren, com si presentís *Le Cloître*, entre las sevas poesias *Les Débauches* n'escrigué una que podria servir de leit-motiv del protagonista Dom Balthazar:

Je rêve une existence en un cloître de fer,
brûlée au jeûne, et sèche et rapée aux cilices
où l'on abolirait, en de muets supplices,
par seule ardeur de l'âme enfin, toute la chair.

Et s'imposer le gel des sens, quand le corps brûle;
et se tyranniser et se tordre le cœur.

En *Le Cloître's* (1) fan apreciables desde las primeras escenas — aparentment contro-versia teològica y en el fons magistral exposició de caràcters—las naturalesas dels personatges del drama. Dom Balthazar y Dom Militien personifiquen l'esperit intolerant y aristocràtic, la devoció y la fe y l'odi a la rahó: el Prior, l'esperit d'inflexible autoritat; el *père* Thomas, l'anhel d'indagació y d'anàlisi y Dom Marc, ànima angélica, mescla de noy y de sant, se'n apareix com la cándida poesia del convent, assedegat de sacrifici, tot bondat, ignocència y amor.

En Verhaeren ens desenrotlla'l drama ab una senzillesa admirable. Ens fa seguir la marxa interna del remordiment en el cervell de Dom Balthazar—devorat pel recort del seu pare, assassinat per ell—fins que aquest remordiment esclata ab furia y s'exteriorisa, mentres s'apodera del convent una inquietut extranya y una lluyta d'ambicions y de domini arrossega tenebrosament a las ànimas. Ens fa seguir el creixent desitj de confessió, d'humiliació y de rabia a la vegada que mou a Dom Balthazar (2), fentnos fruhir, en mitj d'aquests esclats violentíssims, la veu hermosíssima y pura de Dom Marc, sempre consoladora y benévola (3).

En l'acte segon augmenta la violència de la lluyta entre Dom Balthazar y'l pare Thomas, els dos esperits oposats del convent. La

successió del Prior n'es la causa. El diàlech es vibrant, las réplicas son contundents y agressivas. «Estich cansat d'obehir y d'humiliar-me», diu el pare Thomas:

J'ai dans mon âme une flamme rouge et nouvelle
d'accord avec mon temps, que n'a souci que d'elle,
et rejette les droits anciens et routiniers,
comme des fruits sans jus vivant, dans un panier.

Aquí en Verhaeren combina una de las escenas més trágicas de l'obra. Excitat pel Prior, Dom Balthazar confessa'l seu crim davant dels monjos. La descripció del assassinat esgarrija. La fantasia del poeta's desplega esbojarradament, il·luminada per tochs de plasticitat superba, per coloracions fosques y sagnantas, y la escena reviu als nostres ulls ab tota la seva realitat.

Y termina l'acte la veu del Prior, imposant a n'els monjos indignats perdó y oblit, autoritariamente. Y a Dom Balthazar, «*Vous dormirez sur la dure—li diu—un mois durant. Vous direz les psaumes à minuit. Vous vivrez éloigné de l'autel pendant trois jours, et n'assisterez au sacrifice saint que du haut de la tribune du chœur, derrière la grille. Accomplissez ces ordres et demeurez en paix.*»

Comensa'l tercer acte, y després d'una escena animada sinistrement per l'ambició y las intrigas dels monjos, té lloch un diàlech hermosíssim entre Dom Balthazar y Dom Marc. Aquest, trobant insuficient la penitència imposada pel Prior, demana al primer que s'entregui a la justícia: un ignocent ha mort per ell y es precis reparar aquest altre crim. La efusió altruista de Dom Marc s'expandeix ardorosament; el seu sentiment es immens per no haver pogut ésser la víctima sacrificada. Una set de martiri se'l emporta.

DOM BALTHAZAR.

O pauvre enfant! Oh! le meilleur de nous!
O le plus pur des cœurs que tremblent
et rayonnent dans nos ténèbres!

DOM MARC.

Mais l'homme à qui les justices funèbres
ont arraché la vie avec l'honneur,
l'homme innocent qui n'a tordu son cœur,
dans le supplice et le délire,
que pour atteindre et pour maudire
celui
dont vraiment l'arme avait détruit
en présence de Dieu, une existence;
songe, mon frère, avec quelle instance
son cri doit retentir pour que tu sois damné.

(1) L'obra—dividida en quatre actes—está escrita indistintament en vers y en prosa.

(2) J'arracherai publiquement, devant mes frères,
du fond de mon cerveau, la mal rouge et griffu,
je le noierai dans les eaux d'or de leurs prières,
j'irai vers eux, fervent, soumis, hereux, confus,
le cœur, fleuri de ma douleur et de ma crainte
Je laverai ma force en leurs conseils sans feinte,
je les prierai de prendre en main mon espoir
mon doute et ma terreur, ma rage et ma misère.

(3) Toute mon âme
se fera flamme
pour veiller ta douleur;
tout mon amour entourera ton cœur
comme des linges blancs qui sécheront tes larmes.

Si la Vierge dans l'extase embrasée
désire encore comme autrefois, pour l'exhausser,
savoir ma plus intime et profonde pensée,
je lui crierai: Mère incomparable et plus claire
que les roses et les rayons,
Guéris de son remords et de son mal, mon frère!
Sois lui le vêtement de joie et de pardon
qu'il faut porter sur terre
pour que les yeux de Dieu
fixent, sans déplaisir, sur l'humaine misère
leur majesté.

DOM BALTHAZAR.

Tais-toi... tais-toi... J'ai deviné...
 ma main assassina deux fois; d'abord mon père;
 cet homme après. O dans quel puits d'ombre et de mi-
 je sombre! Il est donc vrai que mon cerveau [sère
 m'est nocturné comme un caveau,
 puisqu'il n'aperçoit pas que l'humaine justice
 exige, autant que Dieu, sa part dans mon suplice
 Etais-je fou? Et lui, notre prieur,
 m'entretenait habilement dans mon erreur
 ne voyant rien que son autorité brisée.
 Or, cela seul importe; avoir l'âpre pensée
 d'aller fouiller, jusques au bout, le repentir;
 et je te remercie, enfant, de m'avertir
 que le chemin que je suivais était perfide
 et d'assigner à mes affres, pour guides,
 ta fervente innocence et ta naïveté.

Las paraulas inflamadas de Dom Marc fan triomfar en l'esperit de Dom Balthazar els ideals més nobles; els ideals de reparació y de justicia. Y's despedeix de Dom Marc:

Adieu, mon frère. Adieu, le seul dont j'ai trouvé
 l'âme d'accord avec la vérité plus haute,

dominat per la forsa d'aquesta veritat que s'obra pas majestuosament.

L'acte quart es el més potent y dramàtic de l'obra. En ell Dom Balthazar, qu'escolta la missa desde la tribuna del chor, «com una bestia engabiada», llena en el silenci del temple'ls seus crits de remordiment, desobehint la penitencia del Prior. Exhibeix la miseria de la seva ànima, el fàstich y'l despreci que'l fan odiós a si mateix.

Mon torse est saccagé par le remords;
 je sens les langues de la mort
 frôler mon âme et la brûler;
 mes yeux, ma bouche et ma poitrine
 son des latrines de péché;
 pendant longtemps je me suis tû et j'ai bouché
 mes narines, devant ma propre puanteur.

La veu de Dom Balthazar vibra frenética: un torrent impetuós d'amor divi, de desesperació, de tortura moral l'arrosega, y frueix voluptuosament la esperança d'horribles martiris.

Je veux qu'on me crache à la face;
 qu'on coupe ces mains qui ont tué;
 qu'on arrache ce manteau blanc prostitué;
 qu'on appelle, qu'on ameute la populace.
 Je m'offre aux poings qui frapperont
 et aux pierres qui blesseront
 de leur rage, mont front.

Y portat pels monjos a la presencia del Prior, gelós de la seva autoritat desobehida, cubert de cops y d'injurias, es etjgat ab violencia del convent y'l seu fi resta desconegut.

Aquest drama pahorós, allunyat de las clars y dels cants de la santa Natura, acaba ab una pregaria de Dom Marc, que s'eleva místicament com un pressentiment misteriós de blancors paradissiacas.

G. ZANNÉ.

L'ART Á CATALUNYA

*Al senyors don Domingo Martí
 y Juliá y don Lluís Marsans.*

No creyém que l'Art sigui per sobre de tot, no confoném el concepte d'Art ab el de Civilisació; però no creyém tampoch que sigui un obstacle á que un poble conquisti sa Llibertat, ni á que conservi sa Salut.

Els articles publicats á JOVENTUT pels senyors Martí Juliá y Marsans (1) contindrian rahons de molt pes y observacions atinadissimas, si fos veritat lo que donan per cert: que'l poble catalá, ó millor el barceloní, s'ocupa excessivament d'art, desatenent altrás cosas.

Sent ells personas cultas é ilustradas, relacionadas ab artistas, músichs y escriptors, *amateurs y dilettanti*, sufreixen la ilusió de que hi há un gran ambient artístich, adulterat ó bo, y d'aixó's queixan. Preteném demostrar lo contrari, examinant cóm estima l'art el nostre públich.

Véginse las migradas edicions que de sas obras fan els més populars de nostres poetas: Mossén Verdaguer, l'Apeles Mestres, en Maragall; pèrguntis á tots els escriptors catalans quants exemplars de sos treballs passen de las llibrerias al públich, y's veurá que'l nostre poble no llegeix art.

Consultis als pintors sobre la cultura artística del públich, y respondrán que compra'ls quadros á pams pera tapar un pany de parret.

Vegis l'arquitectura: l'*Ensanche* donará una variadíssima mostra de disbarats y de casas de lloguer.

Pera comprendre l'avens de la escultura no hi há més que veure las del Parch y admirar (!) el monuments preciosos qu'adoran (?) nostras plassas.

Hi há afició á la música, però no's passa

(1) Números 43 y 55.

de pèndrela com un passatemp. Els verda-ders entussiasas, els apassionats son po-quissims; la sarsuela domina a l'òpera, y aquesta al drama lirich, y acceptan a Wagner perque es moda.

En l'art dramàtich prefereixen la Tubau a la Vitaliani.

La verdadera afició del poble català es la pesseta.

Els que'ns ocupém d'art som quatre dot-zenas, y tot se passa en familia; entre nosal-tres se fan las reputacions y's discuteixen principis, s'enlayran y s'enfonzan obras; al resto de la població tant se li en dona, preo-cupada pel benestar material.

Lluny de nosaltres condemnar l'aspira-ció llegal al guany honrat y al millora-ment de condició portada pel treball y la eco-nomia; però si devém combatre que's passi del limit y sembli Barcelona un poble de cartaginesos dominat pel mercantilisme, per l'afany inmoderat de riquesas que fa que aquí's converteixi tot en mercadeig: la reli-gió, el matrimoni, l'art, la poesia, la politi-ca, l'administració dels bens comunals, etc.

Y aquest mercantilisme exigeix una màs-cara: la de la honradesa. Ab ella tapan sa ver-dadera cara molts catalans.

El mercantilisme: veus aquí l'enemich.

La hipocresia: veus aquí'l microbi.

Voler veure lo contrari es somniar, es ne-gar la realitat dels fets. El poble está faltat de grans ideals: cal despertar-lo, catalanisar-lo, infiltrar-li'l desitj d'ésser gran en el món.

Els esforços de tots els que tractém de fer art, de tots els qu'estimém la Llibertat y la Salut del nostre poble, s'estrellan contra la indiferencia de la massa, d'aqueixa massa anodina qu'ofereix una resistencia passiva a tot lo que no sigui lucro y mercadeig.

Per sa forsa vital, per sa riquesa, per sa importancia, nostra ciutat está faltada de bon gust, mereix l'autonomia y necessita hi-giene.

Fa temps que'm produheix l'efecte d'un home enriquit ràpidament, y que, si bé ha lograt encaixarse un *chaqué* y un barretet, no ha pogut deixar las espadenyas y'l viure en un pis de lloguer, sense comoditats, però sense gastos.

Devém esforcarnos tots en civilisar per com-plet a aqueix home, y darli a entendre qu'ha

de fer un paper lluhit, qu'ha de cuydar son cos y qu'ha d'ésser català, ab las virtuts de la rassa, treballador, sencer, franch, fort, y, so-bre tot, *honrat*; que no se l'ha de confondre may ab un juheu, que la explotació del proxim, l'avaricia, la usura, la mala fe, la mentida, son propies d'un home degenerat que porta en si'ls principis de sa propia destrucció.

Lo que'ns fa estimar la nostra patria es aquesta minoria d'homes enamorats d'ideal, que s'esforsan en que tingui filosofia, art, llibertat, higiene, un poble que no'n vol, que no comprén sa necessitat; que si sols hi ha-gués aqueix aixám de cartaginesos, cavallers de la mitja-cana, héroes del tant per cent, entre'ls que hi figuran metjes, artistes, poli-tichs, sacerdots, plutócratas, etc., si fossin sols aqueixos catalans tarats, temps há que l'hauriam renegada.

Peró no cal: Catalunya té vida, y tenim fe en nostre proletari, en nostres pagesos, que son verament catalans; tenim esperansa en nostre jovent, qu'hem de procurar que no's malegi.

Devém treballar per'aixamplar cada dia'l cercle dels que miran cap endavant, y devém fer náixer en tots els cors l'ardent desitj de convertir Catalunya en un poble gran, fort, lliure, centre de comers y d'industria, al ma-teix temps que creador d'un art sublim qu'ho embelleixi tot, qu'hermosegi nostre passatge sobre la terra. Devém esforcarnos en que Barcelona sigui una moderna Atenas, ab sos carrers embellits y sanejats, ab gimnàstichs y banys públichs per tot arreu, ahont el cos y l'esperit puguin satisfer totas sas necessi-tats y puguin assolir tot son desenrotllo.

Desitjem ab tota l'ànima que Catalunya entera senti l'irresistible desitj d'ésser gran, y responent al crit d'en Pompeyus Gener, escrigui en sa bandera, ab lletres d'or: Avant sempre!

SEBASTIÀ JUNYENT.

TEATRES

SCIVOLANDO SULLA TERRA.— LA REINA Y LA COMEDIANTA.

Hem de confessar que l'últim drama d'en Guimerà *Scivolando sulla terra* (*Arrán de terra*), estrenat l'altra nit a Novetats per la Vitaliani, no'ns ha agradat.

Ab aquesta obra tracta l'autor un aspecte de la vida social moderna en lo que té de vulgar, de rebaixat y de malaltis; aspecte en que l'egoisme es la característica. Mes no un egoisme brutal inspirat en sentiments fondos, sinó un egoisme metòdich que respon a passions més o menys violentas, encara que sempre relativament petites o mesquinas.

Peró aquesta vida, qu'es en realitat la essència de la vida moderna, en Guimerà més que conèixela, la pressent, més qu'observarla, la endevina, més que retratarla la inventa. Per'xó *Arrán de terra* es un drama realista fill de la intuïció d'un poeta que ampliament sent la vida, no d'un observador afinat que la sorprén en tota sa veritat. Y aquí està'l gran defecte de l'obra. Evidentment no hi ha en ella cap personatge que no sigui humà, no hi ha una lluita d'afectes impossibles, no hi ha cap recurs escènich, cap detall de construcció que, en absolut, pugui considerarse inverosimil; y a pesar de tot, l'obra en conjunt ens resulta falsa, impossible é inverosimil.

Es veritat que pot existir una dona apassionada, lleugera y despreocupada com Pia Munda, que gelosa de la muller del seu amant, arribi a combinar una infantil comèdia pera perdre a aquella y ferse a aquest absolutament seu; es veritat que pot existir un advocat suficientment apassionat pera no somniar més que ab sa amistansada y accedir a totes las sevas pretensions posantse en ridícul y compromentent la pau de la familia, y al mateix temps suficientment egoista pera refredarse de sobte al veure aquella pau irremisiblement perduda; es veritat que poden existir un germà de Pia cinich, insubstantial y lleuger, y una cosina complascent y desinteressada, y un Tenorio sentimental sense iniciatives, y una muller de Ramón honrada a tot serho, però encara més lleugera qu'honrada; es veritat, per un'altra part, que la vida es un teixit de coincidencias, y per lo tant poden realment donarse totes aquelles casualitats que conduhirán a que'l plan de Pia casi's realisi, es a dir, a que'l marit sorprengui a sa muller venint a trobar al seu amant d'encàrrech en la casa del germà de Pia, que justament estava preparada pera niu d'aquest y d'una tiple ab qui'l perdulari s'havia de casar. Tot aixó es veritat, y en absolut ningú podrà sostenir qu'en la vida real sigui impossible. Y no obstant, posat en escena'ns fa l'efecte de tal, ens fa l'efecte d'una comèdia preparada,

combinada y arreglada ab més artífici que llògica y veritat.

¿Per qu'ens fa aquest efecte? Per lo qu'hem dit: perque'ls tipos no son reals, sinó fantasiosos. Si en el fonstenen un sentit d'humanitat, se'ns presenten borrosos, indefinits, sense consistència. La llògica del seu modo d'obrar no's desprén de la seva peculiar personalitat, de las sevas qualitats, defectes y passions característichs, sinó de la fantasia del autor, qu'ha lligat una acció ab arreglo al seu modo de veure y de sentir la vida genèricament. Pera que'l drama'ns produhis tot l'efecte de vida, de realitat y de verosimilitut característichs d'una obra verament moderna, era precis que'ls tipos se'ns presentessin ben clars, ben definits, ben concrets, no ja sols baix un aspecte (l'aspecte únic que's refereix a l'acció dramàtica que'ls lliga) sinó en tota sa complexitat, en tota sa integritat psicològica; era precis pintar gràficament els personatges, donantnos un retrato complet de sa naturalesa física y moral; era precis puntualisar els tipos de tal manera, que'ns fessin la il·lusió d'uns sers vivents, per excepcionals ó per comuns que fossin. Y alashoras ens interessarian de debó: alashoras, al toparse ab altres tan definits com ells, al lluytar pera solucionar un conflicte que las circumstancias els hi presentan, ens la farian sentir la vida verdadera si en la lluita's comportavan com a qui son, y de conformitat ab las sevas passions, debilitats ó virtuts.

Nosaltres ens espliquém molt senzillament la equivocació d'en Guimerà en aquest drama. En Guimerà poeta es molt superior al Guimerà autor dramàtic; en Guimerà pensador, que concebeix gran y fondo, deixa molt enrera al Guimerà moralista qu'observa y ensenya. Aixó fa que quan el poeta deixa vagar lliurement la seva fantasia per las regions d'una humanitat ideal, a la que dona vida esplendent, las sevas concepcions siguin grandiosas, dignas d'un geni que sent y canta las grans passions y'ls sentiments intensos; y alashoras l'autor dramàtic, esperonat per la idea que'l captiva, moventse en una atmòsfera simpática al seu temperament, troba la expressió justa pera donarli forma esplendorosa. En cambi, quan se limita a ésser un senzill copista de la realitat, quan la concepció poètica la substituïeix per un vulgar conflicte passional, l'artista's troba lligat per la mateixa fredor d'aquesta realitat, quins secrets y misteris no ha profundisat en sos detalls, en sas petites misèries.

Arrán de terra es una proba de lo qu'estém dihent. Aquesta societat miserable, de passions vulgars y sentiments egoistas que s'arrossega arrán de terra, condempna al poeta a volar baix y a voladas curtes. Ell té que pararse continuament pera pendre alé, y gasta

inútilment las foras buscant altres espays més amples y més lliures.

Aquesta propensió del autor á elevarse, la trobem en el tipo de Pia-Munda, que á pesar del autor resulta'l més simpátich de l'obra; y li resulta aixís perque tot y voler pintarnos la dona viciosa que's mou en un medi mesquí, el poeta que hi há en el fons d'en Guimerá hi apunta, y en l'apassionament vulgar y egoísta d'aquella dona hi ovirem quelcóm d'avassallador y gran que la eleva per sobre dels altres. Un'altra proba de qu'en Guimerá fa inútils esforços pera mantenirse en aquell ambient mesquí la trobem en el final de l'obra, que casi bé está en contradicció ab l'esperit de la mateixa. El marit reconquistat al amor de la muller fidel, y l'amistansada donantse mort al veures despreciada, semblan venir á demostrar que no tot está podrit arrán de terra, qu'encara hi há sers capassos de fer actes de voluntat, d'amor y de desesperació.

Ingenuament hem donat nosta opinió sobre l'última obra d'en Guimerá senyalant en linias generals els defectes que creyem trobar hi. Prescindint de la bona amistat que'ns lliga ab l'autor, hem procurat ferho ab tota imparcialitat, á riscos de ser titllats d'irrespectuosos per uns y d'incorregibles criticayres per altres. Si no tinguessim, per'abonar nostra conducta, la gran rahó de que tot y no venir á sentar cátedra, ens creyem obligats (ara més que may) á dir la veritat tal com la sentim, ne tindriam d'altras poderosíssimas que posém empenyo en explicar.

Es la primera la gran admiració que sentim per en Guimerá, lo que fa que'ns dolgui de veras véureli baixar el vol arrán de terra y entretenirse com senzilla alosa saltironejant pels rostolls de la vida, ell, l'álga dels grans vols feta pera pujar enlayre y véurela desde dalt en amplas concepcions y síntesis perfectas. Nosaltres voldriam convéncel de que'l camp aquest en que ha desenrotllat l'última obra es un camp massa petit per'ell, y molt poch apropósit pera que ab tota sinceritat s'hi pugui esplayar el seu temperament artistic.

Un'altra rahó es la de que, havent enraonat clar, tindrem més autoritat pera dir algunes veritats que no sabriam guardarnos.

Ens referim al públich qu'assisti al estreno. En primer lloch, era poch numerós. ¿Ahont se fican els amants del art? ¿Que no se'n recordan qu'en Guimerá es el primer, es l'únich autor catalá d'empenta que tenim? ¿Que no ho saben que la Vitaliani está molt per sobre de totas las actrius espanyolas? Mes si'l públich que no hi va anar demostrá tenir poca cultura, encara va demostrar tenirne menos, en conjunt, el que hi assistí. Entre aquest abundavan els que s'esveran fàcilment al veure en el teatre escenas massa cruas, tal volta perque'ls ne recordan de més cruas en-

cara, en las que hi son ó han sigut protagonistas; hi abundavan els envejosos d'esperit petit, els *incompresos* rivals, autors d'obras migradas, els reventadors d'ofici que's valen de totas las armas y arguments y's fan eco de mesquinas passions personals encara que res tinguin que veure ab l'art; y, per fi, hi abundavan els indiferents, que van al teatre á lluhir y passar el rato. Tots ells se mostraren irrespectuosos ab en Guimerá, escoltant l'obra distrets y manifestament previnguts, y tots ells se mostraren irrespectuosos y faltats de galanteria ab la Vitaliani, qu'honorava la literatura catalana al posar en escena, ab el carinyo y bona voluntat ja en ella proverbials. l'obra de nostre primer autor dramátich. Ella va acceptartot seguit l'obra, ella la va fer traduhir, la va ensajar á conciencia, y en pochos dias va montarla ab fe y bona voluntat. ¿No requeria tot aixó per part del públich una proba de gratitut y galanteria? Si l'obra no agradava, podia'l públich en bon hora prescindir discretament del autor; mes lo que no podia fer era escatimar els aplausos á una actriu y una companyia qu'havian posat de la seva part tot el bon zel al servey d'un'obra y d'un autor de qui creyan estavem llegendament orgullosos. En lloch d'aixó, se'ls va rebre fredament, y ni sisquera's va aplaudir el seu treball d'actors, que fou ben remarcable en general; donchs salvant una excepció, la interpretació de l'obra resultá ben discreta, sobressortint la senyora Vitaliani, que coneixia'l seu paper á fons y va dirlo ab molta intenció, procurant donarli relleu ab una pila de detalls propis d'una actriu seria y de talent. Sobre tot las escenas del *segón* acte ab l'advocat y ab aquest y la seva muller, va ferlas ab molt sentiment y molta sobrietat. Els demés, com ja hem dit, estigueren ben discrets, excepció feta d'en Sainati.

Rumors qu'han arribat fins á nosaltres, mes que'ns guardarem prou de certificar, presentavan á aquest senyor com un criticayre *sotto voce* de l'obra d'en Guimerá y de la traducció italiana, que sembla no'l satisfeyan prou, no faltant qui atribuïa aquesta animositat á motius particulars que poch ens interessan. Com tampoch ens interessarian els dits rumors, si no vinguessin á donar una apariencia de verosimilitut á l'afirmació d'algun maliciós que pretenia véurels confirmats per la interpretació á totas llums desastrosa que doná en Sainati al paper de Pepet.

Nosaltres piadosament volém creure que'ls que tal diuen s'equivoquen, y no tenim més remey que suposar que la verdadera causa de la seva *planxa* está en el desconeixement absolut del tipo que representava y en la natural tendencia que tenen molts actors italians á exagerar els tipos cómicis prenentlos per personatjes d'una grollera *farsa italiana*. Encara qu'l tipo de Pepet no tingui gran relleu ni consistencia, es evident qu'en Gui-

merà no ha volgut fer d'ell un *clown*. És lo que vulgarment ne dihem un *trapasser*, però lo suficient despert, com a cinich explotador de sa germana, pera no caure en certes extravagancies y exageracions que'l perjudicarian. Y en Sainati n'ha fet un verdader *clown*, a tall del que tan bé li surt en *L'alegria que passa*, donant una proba de mal gust que'ns ha dolgut de veras en un actor qu'es pontaniament hem aplaudit en molts altres papers.

Un'altra comedia històrica ha estrenat la Tubau al Principal. Se titula *La Reina y la Comedianta*, es original de don Joan Antoni Cavestany (que sembla un monomaniach de la historia universal), y està escrita en vers.

Dihem qu'en Cavestany sembla un monomaniach de la historia universal, perque desde *La Duquesa de La Vallière*, ab que'ns ensarronava l'any passat, fins al *Nerón*, que sembla no va agradar als madrilenys, totes las grans figuras històriques el seduheixen.

Ara li ha tocat el torn a la cort de Felip IV y la reyna Isabel, ab *la Calderona*, desperta comedianta, el comte-duc d'Olivares, el comte de Villamediana y ls seus romàntichs amors per la reyna, el genial pintor Velázquez, en Calderón de la Barca, que com autor fa ombra a n'en Cavestany, Quevedo, l'incomparable satirich, el duc d'Osuna, etc... Es verdaderament admirable la *facilitat* ab qu'en Cavestany reconstitueix tot una época passada! Ni qu'hagués viscut entre ells, ni que'ls hagués tractat de tu a tots aquells personatjes, ni qu'expressament se proposés posarlos en ridicul, ho faria millor. Els artistes, sobre tot, sueten malparats. Un Quevedo que fa xistes mansos y sátira politica de periòdich de gran circulació, un Velázquez ensopit y un Calderón vulgarment sentenciós, son dignes companys d'aquells Racine, Molière y Corneille tan ben ridiculissats per l'autor en *La Duquesa de La Vallière*. En quant als altres, ó sian els personatjes politichs, també'ls coneix l'autor perfectament... pel forro. Un rey que fa escenas de menestral enfadat ab sa esposa, un comte-duc innocent com un traydor de melodrama, uns nobles d'estar per casa, una comedianta tonta y una reyna sentimental, son els tipos estrafularis que presenta l'autor pera entretenirnos un rato.

Tot aixó, com se comprén, sense cap color d'epoca, sense cap interès dramàtich, puig com de costúm, las escenas se succeheixen y no passa may res; y'l conflicte dramàtich solzament apunta en el tercer acte, y's resol tranquilament quan tot just comensém a interessarnos. Aixó si, de versos cadenciosos y altissonants, d'imatjes rebuscadas, de penaments sublimes, l'obra n'està farsida, fins al punt de que nostra burguesia regularment

ilustrada, fent la competencia a la respectable classe d'empleats madrilenys de 30.000 rals per amunt, s'ho empassa embadalida, creyent de bona fe que d'un Calderón ó un Tirso a un Cavestany, no hi hà dos travessos de dit de diferencia. Quina llástima qu'en Cavestany no hagués nascut en la *edad de oro* de la literatura castellana! A horas d'ara segurament figuraria en la legió d'aquells esculllits de quins deya en Pitarra qu'están destinats a mullarse perpetuament... sempre que plou.

En quant a la interpretació, no tenim res que dir. La Tubau sempre es la mateixa, sempre se li veuhen massa las mans describint las mateixas parábolas, y se li sent la mateixa veu esquerdada. Els demés, inclós en Palanca, molt fluixos. Com era'l segón dia el que hi assistirem, ja semblava que trevallessin per forsa. La primera decoració, passable; las otras, no.

Encara que no acostumém a ocuparnos d'obras ja conegudas, no podem estarnos de dir dugas paraulas d'*Hedda Gabler*, que'ns doná l'altra nit la Vitaliani. En conjunt, l'obra'ls hi va sortir molt desigual, puig a excepció de la Vitaliani, cap actor coneixia a fons el respectiu personatge. Però ella, que comprén el d'*Hedda*, va donarli una interpretació molt serena y personal, encara que tal volta excessivament sobria. Las escenas en que va agrarnos més son las que té ab el conceller Brak, y especialment el final de l'obra. Quan Brak irònicament li dona a entendre que la té en son poder; que'l ridicul y la vulgaritat han sagellat la seva obra destructora; que'l suícidí per ella provocat no ha sigut noble y bell (un home trobat ab la pistola a la mà y ferit al baixventre), sinó prosaich y miserable; quan, en fi, ella mateixa's decideix a morir, la Vitaliani's creix de debó y troba'ls accents y detalls d'expressió justos pera causarnos la impressió fonda y aclaparadora que deu produhir el desequilibrat personatge d'lbsen.

EMILI TINTORER.

DE LAS MEMORIAS D'UN SUICIDA

CARTA A UN AMICH.

Soch un criminal d'aquells que tenen consciència complerta del seu crim, y fredament el portan á cap. Quants n'hi há que'ls diuhen criminals, y'ls crims els han comés sense darsen compte, sense saber la importancia que tenia la seva obra, perque la naturalesa fatalment eis portava per aquell camí... Jo no: jo l'he cobejat dintre mon cervell, acariciantlo anys y més anys, sentintlo com s'apropava; y l'he dut á cap fins gosant en sa elaboració; y á mi ningu m'ha dit criminal.

Tenia divuyt anys; dels plers de ma existencia no n'hauria donat un bri á ningú; ma vida era un immens verger, tot llum y alegria. Exteriorisant mos somnis de joventut dixtosa, vareig cercar lo únich que'm feya falta, vaig estimar; y desd'alashoras, ab major forsa que may, sentia en mi aclofarse'l desitj d'olvidarho tot, fins el viure, pensant no més en aquell ser; el més bell dels qu'havia forjat ma somniadora fantasia.

Recordarás, amich meu, qu'he sigut sempre un deixeble fervent d'aquell art qu'en nostras conversas tant defensava. Bé prou deus recordar també'ls somnis que jo't contava, en els qu'entreveya'l temple del Desti ab la fatuitat y luxó dels temps babilónichs, el temple de las deu Sibilas, boy estudiant el pervindre dels homes en las constelacions boyrosas de la Tardor, quan las flors se moren y'ls aucells s'allunyan. Tot aixó ho sabs, amich meu. Y afanyat per mos somnis, en els que hi veyia confosament las veritats de ma vida, vareig consultar mon desti ab una dona que, com altra Camea de nostres dias, contemplava als homes á sos peus agenollats, y ab sa orgullosa mirada'ls deya: «Aixó será, que'l desti ho vol!» Y va dirme que no tindria fills, d'aquella manera que's diuhen las cosas quan la Sabiesa parla per boca d'un pobre ignorant. Mes no vaig donarme per satisfet, y com un vell captayre pidolava'l meu desti á tots aquells que jo'm creya podian saberlo...

Per tot arreu la mateixa resposta: «No tindrás fills!...»

¿Per qué estimar, donchs, no podent gosar may del fruyt de mon amor? ¿Per qué consentir la desilusió que no's faria esperar gens ni mica? ¿Per qué avenirme ab una unió xorca? ¿Per qué ésser criminal?

Tot aixó pensava. Y més de dos anys vaig estar preparant aquell crim del que no puch amagarmen y que m'hafet malehir tantas vegadas mon sabut desti. Més de dos anys tenia pera desferme d'aquell amor; però ma fantasia boja fins gosava en el resultat de la meua unió, y'm feya entreveure un demá, per'abeurarme d'amor en la font d'aquells llabis qu'havia d'assolir... Y dintre mon cervell acariciava'l funest amor, del que me n'hauria pogut desfer á centas de vegadas... Y més de dos anys vaig estar consentint en que la creació de mon crim anés progressant... Y ara digamho, amich meu: ¿no soch un criminal?

Vaig casarme ab aquella dona tan hermosa qu'havia forjat la meua fantasia. Y sobreya de goig, creyent haver conseguit mon ideal.

Per primer cop en ma vida vaig sentirme un criminal al trobarme en mon llit de nuviatge, bressolejat per las abressadas y'ls pe-tones d'aquella dona tan meua. Y vaig rebelarme contra mas propias creencias y contra mon desti. Impotent pera desfer mas lligaduras, y massa enamorat de mas cadenas, vaig rebelarme contra tot; y pesés á tot, volia fills que responguesin á la imatge venerada y arrogant de ma esposa ideal.

Protestava contra mon desti, que no volia donarme cap fruyt de ma unió; y entussiasmat rablosament en ma enérgica protesta, m'assadollava d'amor, y en l'afany de crear, revolcantme en mon llit de nuviatge, consumia mas forsas bojament, fruhia la bor-ratxera sense fre de mos sentits, que, respondent á la voluntat, fecondavan mos pen-saments en mas llargas nits d'insomnis, mentre me feyan passar las horas del dia en un alletargament continuat, somniant el desitjat fruyt de mon amor.

Y vaig declarar vensut al oracle quan en la silueta transparent de ma esposa s'hi dibuixava un nou ser, un hermós preludi de

l'obra grandiosa que, a pesar de tot, volia portar a terme.

Y ab el cap acotat en el si d'ella, escoltava ab els ulls encesos las vibracions d'un cor en formació, d'un ser a qui havia de donar el meu nom ab la entusiasta franquesa del vencedor en una lluyta desesperada com la que jo sostenia.

Lo demés ja ho sabs, amich meu: ma esposa donà a llum. Repugnant com un grandió insecte, nasqué mon primer fill, aquell que ab tant afany havia jo creat. Contret y desproporcionat, semblava sa imatge la imatge d'una nova bestia no coneguda encara, una especie nova que's podia afegir a la nombrosa llista de las qu'han poblat el món fins ara... Y no ho es, no: es el meu fill, es el fruyt d'aquella unió xorca, es aquell que ostentará'l meu nom, es el meu crim.

Y de dia, de nit, a totas horas, l'hauré de portar al meu costat, rumbejant sa forma estranya, com un sagell inesborrable de ma unió, com un anunci misteriós y repugnant que'm bescantarà devant del món pel crim que jo he comés!...

RAFAEL FOLCH Y CAPDEVILA.

MEMENTO

Tornavam de festa major del Vallés. Abdós anavam al cupé de la diligencia. Els cavalls pujavan tot xano-xano la pendent que

feya la carretera, esquivantse ab la cua las moscas.

La tarde era trista, el cel gris, y queya una pluja petita que tot just humitejava'l terreno. El vent portava de dins del bosch la flayra dels pins, aquella flayra qu'aixampla'ls pulmons y convida a estimar. De tant en tant un llampech iluminava l'horitzó, y després se sentia un tro llunyá qu'anava retombant per aquellas montanyas. Tot ho veyam nosaltres ab indiferencia. Sentiam amor, però un amor com may l'haviam sentit; y quan nostras bocas callavan, els nostres ulls parlavan ab aquell llenguatge que sols els enamorats poden comprendre. Qué n'eram de ditxosos en aquell moment!

Quan arribarem a dalt de la montanya, desd'ahont se veyia la ciutat embolcallada per la boyra y pel fum de las xemenejas, comensarem a sentir aquell ambient tan pesat que tot just permet respirar. Ja no parlavam, ni gosavam mirarnos.

Va anar fentse fosch. Veyam al lluny las lluminarias de la ciutat, com foch-follets que s'encenian y apagavan en mitj de la boyrina; y mentres anavam acostantnos a Barcelona, jo't parlava ja d'aquell home que t'estimava, y tu d'aquella dona que per culpa teva vaig estimar.

Enguany he tornat a festa major. Anava solen el cupé de la diligencia, y ab tot y fer un sol hermós, quina tarde he trobat més trista!

JOAN DE LA CREU PALMAROLA.

* * *

Una nena petita, molt petita,
cada día'm demana caritat.
Me fa una compassió! Si la vejessiu
com no'm deixa passar!

Quina cara més trista y més bonica!
M'allarga la maneta y'm va mirant.
Sa mare está malalta
y té un germá soldat.

Tan sola al veure a la pobreta nena

al mitj del embalum de la ciutat,
tan sola entre la gent y la cridoria,
¡oh, quina cosa'm fa!

Y ella, besant los céntims que li dono,
me deixa al fi passar,
y'm somriu desde lluny, y'm mira, y'm mira,
y jo'm quedo pensanthi llarga estona
talment com si n'estés enamorat.

JOSEPH MARTÍ Y FOLGUERA.

LLIBRES REBUTS

Dramas lirichs LA ROSSENS y PICAROL. per Apeles Mestres.—A. López, editor.—Barcelona, 1901.

Tractantse de dugas obras teatrals recentment estrenadas, y ab quasi unanimitat de parers judicadas per quins els hi pertoca, sembla que fora lo més natural que'ns limitessim a donar compte en aquesta secció d'haver rebut l'exemplar ab que'ns ha afavorit nostre estimat col·laborador l'Apeles Mestres, sens afegirhi cap comentari. No obstant, ens creyem en el dever de dirne quatre paraulas, perque fins ara no hem pogut ferenos ben bé càrrech de l'obra literaria.

Els inexperts artistes del «Teatre Liric Català» (y no dihém modestos perque no sabem si tots ells disfrutaven d'aqueixa virtut), ab sa pessima escola de cant no conseguiren ferenos entendre las paraulas que l'autor posava en sa boca; aixó quan cantavan; y quan recitavan, més aviat haviam de refiarnos del apuntador que d'ells, donchs no podia ésser major son desconeixement del art de la declamació.

No es que volguém ara fer retrets al «Teatre Liric Català» (que Deu l'hagi perdonat); y si avuy dihém que, en nostra opinió, l'erro capdal comés per sos organitzadors fou el de preocuparse més de buscar cantants que actors, es perque, diguin lo que vulguin, entre totes las obras estrenadas, no n'hi ha una sola que pugui anomenarse justament drama lirich. No son més que quadros dramàtics ab incrustacions musicals, ó zarzuelas més ó menys vergonyosas; y per aquest motiu tots els éxits han estat en relació directa del valor del llibre.

Ara, si fossim crítics d'ofici, ó haguessim assolit ja'l grau de *fatumefacció* ab que'ns amenassa en sa esgarrifosa profecia l'amich Zanné (y Deu fassi que resulti un fals profeta), ens embolicariem en una pila de consideracions pera demostrar que un drama ó comedia no podrà ésser anomenat propiament lirich, sinó en el cas de que l'element musical y el literari estiguin tan intimament y essencialment lligats, que no puguin existir separadament, y no quan la música no hi té més intervenció que las altrés arts auxiliars de l'Art escénica, ab la sola diferenciació quantitativa.

Cap de las obras representadas al Tivoli pot anomenarse drama lirich. Y aixó no ho dihém per criticarlas. Tampoch ho es *L'Arlesienne*, y no la perjudica gens. Es veritat que'l drama y las ilustracions musicals son un *xiquet* millors, ab tot y no haver agradat al públich del dia del estreno.

En fi, tot aquest preàmbul es pera dir que fins ara no haviam pogut apreciar las bellesas literarias dels quadrets dramàtics de l'Apeles.

Entre molts altres exemples ¿quin espectador podia entendre que aquell *coro* de pescadors, que devian haverse malmés la veu cantant *Marina*, deya cosas tan sentidas com lo que segueix?

Si es la mar enganyadora
y agarrada y bramadora,
tant se val, la mar es gran,
es de tots, es teva y meva
y el que cala á la fi lleva.
Cala fondo y rema avanti!

Y entre'ls xisclets d'aquella bona senyora que feya de Rosons, ¿s'hi podia capir l'hermos plany de la boja enamorada?

Era meu, era ben meu,
era meu y vas robármel;
l'estimava com á un Deu,
com á un Deu y més encare!
Era meu y me l'has pres,
lladre, lladre, més que lladrel!

Era meu, era ben meu,
era meu y vas robármel!
Mala sort te donga Deu!
Quít vegés sens gota d'aygua!
Era meu, etc.

Y no'n parlém del *Picarol*. Encarnat en aquell subjecte que ni tan sols volgué deixar d'anar ab la esquena dreta, y ab una presentació digna del *Castell dels tres dragons*, ¿podia pressentir-se tan sols la corferidora bellesa d'aquell drama intim d'amor desesperansat?

La Rosons y Picarol son ben dignes de la ploma de l'Apeles, y á propòsit devém ferli avinent que'ns dol deixi reposar el seu llapis, y que'ls últims llibres qu'ha donat á llum no apareguin ab el vistós y artistich ropatje á que'ns tenia avesats el distingit dibuixant-poeta. Quan las arts poden fondres en un sol temperament d'artista, que n'es d'intensa la emoció estètica, y quant més completa no es l'obra! Si l'Apeles pogués posar música als seus poemes, allavors si que podríem esperar en un proxim drama lirich. El temperament d'en Mestres es precisament molt apropiat pera'l conreu d'aqueix difícilissim género. Sense grans esforços podria transformar alguns dels seus poemes, per exemple'l deliciós idili *Lliri-jonch*. Però ¿y el músich? Ja preguntaré á n'en Pena si'n coneix algun.

—
ARTHUR OSONA.—*Disertació biogràfica llegida en la sessió necrològica de l'Agrupació Excursionista «Montanyenchs».*—Imp. Elzeviriana de Borrás y Mestres, 1901.

Pera perpetuar la bona recordansa de la vetllada que celebrá en honor del malaguanyat patrici l'Arthur Osona, volgué la societat «Montanyenchs» imprimir el treball necrològich fet per nostre estimat company de

redacció l'Antón Busquets y Punset. L'amistat qu'ab ell ens lliga fa que'ns limitem á recomanarlo á nostres llegidors, convensuts de que'l judicaran tal com ho hem fet nosaltres. Ningú millor qu'ell, l'enamorat de la Montanya Catalana que coneix pam á pam, com també coneix las cansons y llegendas qu'en ella niuhan, podia analisar l'obra de l'Osona, aquell catalá de cor qu'ha honrat á sa patria de la millor manera, aprenent á conèixela y fentla coneixe, pera que de tots sigui estimada no ab sentiment irreflexiu, sinó ab afecció conscient y rahonada, per lo que val en realitat.

Diu en Busquets, y diu molt bé, que tothóm es excursionista:

Qui més qui menys, tothóm ha engrapat un garrot y se n'ha anat á seguir terra. Desde'l desventurat captaire que ab el sarronet á l'espatlla y'l gayató nuós, recorre món pera trovar el pa de cada dia que llençan els potentats y's trauen de la boca'ls humils pagesos asperonats per la Caritat, fins al ricatxo platxeríus que no para de cercar esbarjo pera cambiar d'ambient tot sovint ab l'ajuda del devassall de diner ab que la fortuna l'ha amoiat; desde l'hereu y fadrí extern cabalé que hostaleja y fa'l fatxenda pels llogarets de montanya, fins als delicats fills de casa bona qu'en las tongadas estiuhencas fan el valent donant una correguda á l'ermita de la vall ó al castell de la carena, inconscients... perque sí, pera burlarse després de la pobre gent camperola que'ls ha obsequiat del modo que ha pogut y sapigut, han practicat l'excursionisme; els primers per pura necessitat; els altres, perque sí, atrets per la moda del esport que s'ha generalisat d'una manera alarmanant, llevant l'interés que reporta en tots els rams l'excursionisme verdader; l'alpinisme, com l'anomenan els d'enllá del Pirineu.

... admiréu al home de ciencia que cerca pels reconcs més amagats aquells objectes que han de donarli llum pera l'estudi de lo que'l preocupa, siga en el ram que's vulga á que's dediqui, y admiréu també al artista treballador, al poeta somniayre que, trovant estret l'ambient en que viu, marxa á l'aventura á cercar y rebre las impresions que han de fer brollar de son cervell l'inspiració sacresanta pera fer conèixer la poesia dolça ab

que enmela alguns moments de la seva vida trista y la dels que'l tráfeh del món els aclapara. Aquest es l'honorós grupo á que perteneixia l'home á qui avuy honorem.

Indubtablement, si l'excursionisme es un dels sports més recomenables, perque desenrotlla armónicament el cos, quan superior no será si, sabiament dirigit, pot cultivar ensempls la inteligencia, obrintla á amples horitzonts de ciencia y art!

En nostra terra encara resulta més meritòria la empresa, no sols perque ha estat sempre molt descuydada, sinó perque'ls datos que rebém, deguts generalment á gent forastera, no podrán fernos coneixe la veritable Catalunya, aquesta Catalunya que dihém estimar tant portats sovint per un patriotisme romántich que'ns fa viure en una regió de somnis, quan cada dia es més imperiosa la necessitat d'obrir ben bé'ls ulls y fernos càrrech de la realitat, si no volém que nostra regeneració no sia més que una encisadora llegenda.

Ha fet més per Catalunya l'Osona ab sas nombrosas Guías-itineraris, que l'aixám de sommiadors que ab sas anyoransas del passat no's recordan qu'es més hora de sembrar que de preparar-se pera la sega.

Tanca l'opúscul una entusiasta poesia d'en Joseph M.ª Folch y Torres, que no pogué ésser llegida en la vetllada.

La falta d'espai ens fa deixar pera un altre dia l'estudi del interessant poema dramátich *Carmencita*, del senyor Giuseppe Gramegna, director de la *Revue Franco Italienne et du Monde Latin*, que's publica á Nàpols.

Agrahim l'envio d'aqueixa obra, que revela un refinat temperament literari, y qu'está editada elegantment, ab ilustracions de Carolus Duran, J. Cheret, E. Bayard y N. Durolles.

ORIOL MARTÍ.

LA PATRIA

¿Heu vist cuberts de neu planas y pobles?

¿Heu vist gelats de fret aucells y plantas?

Y quan ha eixit el sol, ¿heu vist cóm minvan la neu y'l glas, omplint els estanys d'aygua?

¿Heu vist en primavera cóm floreixen las plantas convidantnos á dols flayre, y aucells ja revifats cantar llur joya en mitj de la verdissa de las brancas?

Al mitj del camp heu vist cóm las donzellas recullen els rahims de cepés y parras

ensempls que'l traginer las portadoras s'emporta del bancal y va á buydarias?

¿Y á un vell que ab un bastó y una corona se'n puja cap á dalt de la montanya portant á n'el fossar trista penyora d'amor á un ser perdut qu'en pau descansa?

¿Y aixó no os ha ensenyat á estimá y creure?

¿Y aixó no os fa sentir cosas estranyas en vostre cor, si un jorn de melangia penséu en las grandesas de la Patria?

JOAN MERCADER Y VIVES.

NOVAS

El 25 del passat mars, a las deu de la vetlla, l'«Associació Popular Regionalista» celebrà una sessió literari-musical y de propaganda catalanista que revestí singular importancia pels elements que hi prengueren part.

Després de la secció literaria, que fou á càrrech dels senyors Busquets, Folch y Capdevila, Monegal y Roca, y la musical, en que s'executaren escullidas composicions del jove mestre senyor Bartoli, acabá la vetllada ab eloqüents discursos dels senyors Estrany, Marsans, Martí y Juliá, Trinitat Monegal y Joseph M.ª Roca, quins feren remarcar que lo essencial en el Catalanisme es la llibertat de Catalunya, y que dins del Catalanisme hi tenen cabuda totes las tendencias, mentres en res contradiguin ó estraressin la puresa de la doctrina sustentada per la vera representació de nostre esperit nacional, ó sia la *Unió Catalanista*. En quant als medis que deuen adoptar-se, sens apartarse de la legalitat vigent, convingueren en que la millor manera d'honorar la patria es posantla al nivell dels pobles més avensats, conreuant las arts y las ciencias, trevallant cadascú á mida delas sevas forsas, y procurant els catalanistas en tots els seus actes que las manifestacions d'entusiasme revesteixin el caràcter de serietat que requereix la noblesa de la causa, sens acceptar transaccions deshonrosas ni ferse complis dels que volen mercadejar ab ella.

Els aplaudiments del públich, nombrosos y escullit, manifestaren que aquest es el veritable esperit dels bons catalans.

El «Centre Escolar Catalanista» celebrá'l dia 27 del passat mars la inaugural del present curs, assistint al acte una concurrencia nombrosissima, entre la que hi figuravan representacions de moltes entitats catalanistas.

Després de llegir el secretari don Fausti Planells la memoria donant compte dels treballs realisats durant el passat curs, el president don Arnau Martinez y Serinà donà lectura á un excelent discurs en que, baix el lema «Un interdicte recuperant de possessions», exposá l'origen del Catalanisme, indicant com á tal el Compromis de Casp. Feu consideracions atinadissimas sobre la politica espanyola en els passats sigles, y demostrá que la nostra causa es realment un interdicte pera recobrar els drets y llibertats que a Catalunya pertanyen.

A continuació parlaren el doctor Martí y Juliá, don Joan Mòn y Bascós, don Joseph M.ª Roca y don Xavier Palomas, qui llegí'l discurs de gracias.

Tots foren extraordinàriament aplaudits, acabantse la festa entre manifestacions del major entusiasme.

En l'article del número passat *A propòsit del Tristan*, va cometre una omisió per error de caixa. Parlant del lloch de la partitura que's debatia, deya que'ls compassos referits son «els setze últims del primer acte», sent aixís qu'en Pena va escriure «els setze últims de la tercera escena del primer acte». Fem la rectificació pera evitar un'altra polémica.

Llegim en la *Rassegna Internazionale* de Florencia que nostre amich en Joseph Leon Pagano, que fa poch estigué entre nosaltres, publicarà en dita revista desde'l número vinent las *interviews* per ell celebradas ab diferents literats y artistas espanyols.

Sembla que'ls articles del senyor Pagano son molt esperats á Florencia, com á medi pera coneixe las actuals condicions de la Espanya literaria y artistica.

Vegis el sumari qu'en son número corresponent al actual mes d'abril publica'l *Mercur de France*:

Le Chemin de Velours, par Remy de Gourmont.—*Vingt-six et une*, par Maxime Gorky (S. Kikina et P. G. La Chesnais, trad.)—*La Ville*, par Paul Claudel.—*Essai sur la Prostitution au temps de Jésus*, par Lucien Charpenes.—*Michelet, sa veuve et M. Jules Claretie*, par R. de Bury.—*Le Pape Rouge*, par Albert Delacour.

La *revue du mois* conté treballs ab las firmas de Gourmont, Quillard, Rachilde, Dumur, Weber, Mazel, Hirsch, Bury, Herold, Bréville, Fontainas, Rambosson, Eekhoud, Albert, Davray, Souberbielle, Cohen y Coulangheon.

L'acreditada fabrica de randas y puntas de Joseph Fiter ens ha enviat el cartell anunciador de la casa, bonica obra del reputat artista A. Coll, premiada en el concurs que s'obrí al efecte. Remerciém l'envio.

El fabricant d'ayguas carbónicas esterilissadas don Francisco de A. Clará, ens ha enviat varis productes, com sifons, gaseosas y romanas de sa nova y ben presentada fabricació.

No sols per la calitat de sos productes es digne d'elogi la casa Clará, sinó especialment per ésser ella la primera qu'ha introduit en nostra ciutat la esterilissació en els sifons y en sos caixons de transport, que tan sovint poden convertir-se en material propagador de malalties, per haver estat en habitacions de malalts infecciosos, ó per haver-se fet us directe de las ampollas, sense valer-se de vasos.

L'àcid carbónich usat per aquestas begudas es químicament pur.

Per igual procediment dita casa fabrica

sifons alcalins, estomacals, antigastrálgichs, etcétera, etc.

—
El «Cançoner Popular» ha publicat el *Cant dels aucells*, cansó de principi del segle XVIII, lletra y música.

Es aquesta la quarta de las cançons que ha donat a llum dita publicació, quins beneficis, com es sabut, se destinan a continuarla, devent entregarse'l sobrant a la *Unió Catalanista*.

—
S'ha publicat el quadern 10 de l'obra *Materiales y documentos de arte español*, ab notables reproduccions de las catedrals de Toledo y Avila, capitells dels claustres de la catedral de Barcelona, portadas laterals de la seu de Manresa, escuts heráldichs del castell d'Oms (Olot) y dels canonges de Manresa, y altrás reproduccions de ferreteria y mobles artístichs moderns

Han visitat nostra redacció'ls dos primers números del *Boletín de la tarjeta postal ilustrada*, revista mensual que's publica en aquesta ciutat y ab la qu'establim el cambi.

—
Els suscriptors de fora qu'estiguin en descubert ab aquesta Administració, se servirán per tot el mes actual posarse al corrent, puig de no ferho ens veurém obligats a suspendre l'envío del periódich.

La mateixa advertencia fem als corresponsals.

Fidel Giró, impressor. — Carrer Valencia, 311.

JOVENTUT

SETMANARI CATALANISTA

Els treballs se publican baix la exclussiva responsabilitat de sos autors. No s'admeten els que no sían inédits.

No's tornan els originals.

Se donará compte de las obras rebudas en aquesta redacció, y de las qu'ho mereixin se'n farà crítica.

PREUS DE SUSCRIPCIO

CATALUNYA: Un any.	8	Pessetas.
» Mitj any.	4'50	»
» Trimestre.	2'25	»
ALTRAS REGIONS D'ESPANYA: Un any..	9	»
EXTRANGER: Un any.	10	Franchs.
Número corrent.	20	Céntims.
» atrassat, ab folletins.	40	»
» sense folletins.	25	»